

I. STUDII

UTILIZĂRI PERMISE ALE ANUMITOR OPERE ȘI ALE ALTOR OBIECTE ALE PROTECȚIEI PRIN DREPT DE AUTOR ȘI DREPTURI CONEXE ÎN BENEFICIUL PERSOANELOR NEVĂZĂTOARE, CU DEFICIENȚE DE VEDERE SAU CU DIFICULTĂȚI DE CITIRE

Prof. univ. dr. Teodor BODOAȘCĂ
drd. Anca-Viorica BOGDAN
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
Institutul de Studii Universitare de Doctorat
Școala Doctorală Interdisciplinară

Keywords: beneficiary person, work and other subject matter, accessible format copy, authorised entity, rights and obligations.

Permitted Uses of Certain Works or Objects Protected by Copyright and Associated Rights for the Benefit of Blind, Visually Impaired or Reading Impaired

Summary

Law no. 8/1996 on copyright and related rights was recently amended and supplemented by the Law no. 15/2019.

This legislative event was determined by the necessity to transpose in the Romanian legislation the provisions of the Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society.

In essence, in Law no. 8/1996, were introduced art. 35¹ and art. 35², which regulates the conditions under which the reproduction, communication to the public, making available to the public, broadcasting and lending of a work or other subject matter for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled, is permitted without the consent of the rightholder of any copyright or related right and without payment. The other amendments and additions to the Law no. 8/1996 only serve to adjust some provisions of this law to the new rules introduced by art. 35¹ și art. 35².

In this situation also, the Romanian legislator made a „mot a mot transposition” of the provisions of the European legislation, without being concerned about their compatibility with other internal regulations regarding the legal protection of intellectual creation.

Inevitably, such a manner of transposition generates misunderstandings between the various provisions of the Law no. 8/1996 and even between the provisions of this law and other domestic laws, which generates sources for various doctrinal and jurisprudential interpretations.

This study, makes both the analysis of the new regulations and the argumentation of some de lege ferenda proposals in order to remove some controversial legal issues related to the new legal provisions.

1. *Înțelesul unor termeni sau expresii. 1.1. Precizări prealabile.* Art. 35¹ alin. (2) și (3) din Legea nr. 8/1996¹, introduse prin ARTICOLUL UNIC pct. 2 din Legea nr. 15/2019², stabilesc semnificația unor noțiuni și expresii utilizate de legiuitor în construcția normelor din noua reglementare, și anume: persoană beneficiară; operă sau alt obiect protejat; exemplar în format accesibil; entitate autorizată. Analiza acestor expresii scoate la iveală numeroase aspecte criticabile care, după cum am evocat deja, în practică, sunt susceptibile de interpretări diverse.

1.2. *Persoană beneficiară.* Art. 35¹ alin. (2) enumeră patru categorii de dizabilități care determină ca o persoană să fie considerată „persoană beneficiară”. Facem precizarea că dispozițiile art. 35¹ alin. (2) reproduc *ad litteram* prevederile art. 2 alin. (2) din Directiva (UE) nr. 2017/1564³.

¹ Legea nr. 8/1996 a fost publicată în M. Of. nr. 60 din 26 martie 1996 și, apoi, republicată în M. Of. nr. 489 din 14 iunie 2018, fiind ulterior modificată și completată.

² Legea nr. 15/2019 a fost publicată în M. Of. nr. 33 din 11 ianuarie 2019.

³ Directiva (UE) nr. 2017/1564 a fost publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 242 din 20 septembrie 2017. *Brevitatis causa*, pentru evitarea repetărilor și ușurința exprimărilor, în continuare, în cuprinsul studiului, referirile la Directiva (UE) nr. 2017/1564 se vor face, de regulă, cu ajutorul termenului „Directiva”. Facem precizarea că, prin această Directivă, a fost modificată și Directiva nr. 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe (publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, seria L, nr. 006 din 10 iunie 2002). Semnalăm că, potrivit art. 11 alin. (1) din Directiva (UE) nr. 2017/1564, statele membre au avut obligația de a o transpune până la data de „11 octombrie 2018”. Subliniem că precedentă modificare și completare (masivă) a Legii nr. 8/1996 a intervenit prin Legea nr. 74/2018, care a fost adoptată de Parlamentul României în data de „22 martie 2018” și a intrat în vigoare în data de „30 martie 2018”. În aceste condiții, apare surprinzător și nerațional faptul că nu a fost folosit prilejul modificării și completării Legii nr. 8/1996 prin Legea nr. 74/2018 pentru a fi transpusă și Directiva (UE) nr. 2017/1564. S-ar fi impus această soluție de normare, mai ales din perspectiva faptului că, după această modificare și completarea, Legea nr. 8/1996 a fost republicată.

În concret, potrivit art. 35¹ alin. (2) din Legea nr. 8/1996, „expresia persoană beneficiară, prevăzută la alin. (1), înseamnă, indiferent de orice alte dizabilități⁴, o persoană care”: „este nevăzătoare” [lit. a)]; „are deficiențe de vedere ce nu pot fi corectate pentru a obține o funcție vizuală echivalentă, în esență, cu cea a unei persoane fără astfel de deficiențe și care, drept urmare, nu poate citi opere tipărite în aceeași măsură, în esență, ca o persoană care nu este afectată de o astfel de deficiență” [lit. b)]; „are un handicap de percepție sau dificultăți de citire și, în consecință, nu poate să citească opere imprimare în aceeași măsură, în esență, ca o persoană care nu suferă de un astfel de handicap” [lit. c)]; „suferă de un handicap fizic ce o împiedică să țină în mână ori să manipuleze o carte sau să își concentreze privirea ori să își miște ochii într-o măsură care ar fi acceptabilă în mod obișnuit pentru citire” [lit. d)].

Dispozițiile art. 35¹ alin. (2) lit. a)-c) ne prilejuiesc unele observații particulare.

În primul rând, semnalăm că „handicapul de percepție”, prevăzut la lit. c), include, de fapt, și handicapurile prevăzute la lit. a), respectiv la lit. b). Într-adevăr, corespunzător celor cinci simțuri ale omului, există percepție vizuală, percepție auditivă, percepție olfactivă, percepție gustativă și percepție tactilă. Practic, în cazul persoanelor „nevăzătoare”, este anihilată în totalitate percepția vizuală, iar în cazul celor cu „deficiențe de vedere”, această percepție este afectată doar parțial.

În al doilea rând, observăm că dispozițiile de la lit. c) se referă alternativ la „handicap de percepție” și la „dificultăți de citire”. Evident, dificultățile de citire se pot datora unui handicap vizual care, în fond, este o modalitate a handicapului de percepție. Practic, de o manieră evident neștiințifică, în cuprinsul art. 35¹ alin. (2) lit. c), este pus în același plan juridic generalul (handicapul de percepție) cu particularul (dificultățile de citire).

În al treilea rând, semnalăm o inconsecvență terminologică în redactarea dispozițiilor de la lit. b) și c). Astfel, în primul caz, persoana „nu poate citi opere tipărite”, iar în al doilea „nu poate să citească opere imprimare”. Ignorând utilizarea nejustificată a verbului „a citi” la moduri diferite (indicativ prezent, respectiv conjunctiv), constatăm că, prin raportare la dispozițiile art. 7 din Legea nr. 8/1996, ambele expresii sunt greșite. Astfel, art. 7 se referă la „scrierile literare și publicistice”, „orice alte opere scrise” și la „operele științifice scrise”. În fond, „scrisul” este o formă de fixare a operelor literare, științifice și chiar a unora artistice⁵. Practic, expresia corectă este „opere scrise”. În schimb, „tipărirea” și „imprimarea” sunt modalități de „reproducere a operelor”, inclusiv a celor scrise, și, eventual, pentru aducerea lor la cunoștință publică.

⁴ Termenul „dizabilitate” este sinonim cu termenul „handicap” și are semnificația de „deficiență senzorială, motorie, mintală sau orice altă infirmitate a unei persoane [în acest sens, a se vedea *Dicționarul explicative al limbii române (Dex)*], apărut sub egida Academiei Române, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, ed. a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 443.

⁵ Pentru detalii privind „scrisul”, ca modalitate de fixare a creațiilor intelectuale, a se vedea V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale*, vol. I, *Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 47 și urm.

Pentru aceste motive, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să abroge dispozițiile art. 35¹ alin. (2) lit. a) și b), iar cele de la lit. c) să le modifice, în sensul că persoana „are un handicap vizual total sau parțial și, în consecință, nu poate să citească opere scrise, care au fost reproduse prin tipărire sau imprimare, în aceeași măsură ca o persoană care nu suferă de un asemenea handicap”.

1.3. Operă sau alt obiect protejat. În temeiul art. 35¹ alin. (3) lit. a) din Legea nr. 8/1996, „operă sau alt obiect protejat înseamnă o operă care se prezintă sub formă de carte, publicație periodică, ziar, revistă sau alte tipuri de scrieri, notații, inclusiv partituri, precum și ilustrațiile aferente acestora, pe orice tip de suport, inclusiv în format audio, cum ar fi cărțile audio, și în format digital, care este protejată prin drept de autor sau drepturi conexe și care este publicată sau pusă sub o altă formă la dispoziția publicului în mod legal”. Acest text reproduce *mot a mot* dispozițiile art. 2 pct. 1 din Directivă.

Și acest text, ne prilejuiește unele observații particulare.

În primul rând, curios, legiuitorul român și cel european au evitat să definească „opera” și „alt obiect protejat”. Mai mult, după modul de formulare a textului, rezultă că este pus semnul identității între „operă” și „alt obiect protejat”.

În realitate, din interpretarea dispozițiilor art. 1 și urm. din Legea nr. 8/1996, „opera este o creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific”⁶. În schimb, „alt obiect protejat” ar putea avea semnificația „suportului material” în care este încorporată opera (inclusiv cea scrisă) sau, în exprimarea legiuitorului, „forma” sub care aceasta se prezintă. De asemenea, ar trebui incluse în categoria „alt obiect protejat” suporturile materiale ale creațiilor intelectuale generatoare de drepturi conexe, prevăzute de art. 94 și urm. din Legea nr. 8/1996.

În al doilea rând, în contextul art. 35¹ alin. (3), după ce este evocată „opera”, sunt înșiruite diverse „forme” de prezentarea acesteia (carte, orice tipuri de scrieri, notații, partituri, ilustrațiile aferente). Evident, „cartea”, fiind „forma” sub care se poate prezenta o operă scrisă, poate fi considerată „alt obiect protejat”. De asemenea, „partitura” și „ilustrațiile aferente” sunt forme sub care se prezintă creații intelectuale în domeniul artistic (muzical, respectiv fotografic).

În al treilea rând, contrar celor prevăzute de art. 35¹ alin. (3) lit. a), este exclus ca opera să se prezinte sub formă de „publicație, periodic, ziar sau revistă”. Într-adevăr, acestea alcătuiesc categoria „publicațiilor”, prin intermediul cărora, de regulă, operele scrise sunt aduse la cunoștință publică. Oricum, publicațiile, periodicele și revistele pot fi incluse în categoria „alte obiecte protejate”.

În al patrulea rând, observăm că, din enumerare, sunt ignorate suporturile materiale în care sunt fixate creațiile intelectuale care generează drepturi conexe drepturilor de autor (spre exemplu, fonogramele și videogramele), cu toate că, în

⁶ În acest sens, a se vedea T. Bodoașcă, *Discuții privind conceptul de operă și condițiile de fond pentru protecția ei juridică*, în *Studii de dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 7 și urm.

ipoteza textului analizat, sunt evocate, deopotrivă, „drepturile de autor” și „drepturile conexe”.

În al cincilea rând, tipurile de suport în care sunt materializate operele sau creațiile intelectuale generatoare de drepturi conexe nu au relevanță juridică. Astfel, textul, după ce se referă la „orice tip de suport”, precizează că sunt incluse „formatul audio” și „formatul digital”, după care evocă exemplificativ „cărțile audio”.

În al șaselea rând, pentru operă se pune condiția de a fi „protejată prin drept de autor”. Această condiție face abstracție de faptul că Legea nr. 8/1996 instituie „principiul protecției juridice a operei prin dreptul de autor”. Astfel, potrivit art. 7 din această Lege, „constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific...” (s.n.). Practic, condiția ca opera să fie protejată prin drept de autor, prevăzută de art. 35¹ alin. (3) lit. a) din Legea nr. 8/1996, susține concluzia aberantă că sunt și opere care nu sunt supuse acestei protecții juridice. Cel mai probabil, legiuitorul are în vedere operele pentru care nu a expirat durata de protecție juridică. Cu toate acestea, art. 28 și urm. din Legea nr. 8/1996 stabilesc o anumită perioadă de protecție juridică doar pentru drepturile patrimoniale de autor. În schimb, protecția drepturilor morale durează tot timpul vieții autorului și, după moartea acestuia, exercițiul drepturilor prevăzute de art. 10 lit. a) [„dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștință publică”], b) [„dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei”] și d) [„dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa”] se transmite prin moștenire, pe „durată nelimitată”⁷.

În al șaptelea rând, observăm că, alternativ cu protecția prin „dreptul de autor”, este pusă și condiția ca opera să fie protejată prin „drepturile conexe”. În realitate, drepturile conexe nu se nasc direct din opere, așa cum eronat se sugerează în textul analizat, ci din următoarele creații intelectuale: interpretările sau execuțiile artiștilor interpreți sau executanți; înregistrările producătorilor de înregistrări sonore sau ale producătorilor de înregistrări audiovizuale; emisiunile și serviciile de programe ale organismelor de radiodifuziune și de televiziune. Sub acest aspect, sunt lipsite de echivoc dispozițiile art. 94 din Legea nr. 8/1996. Practic, opera nu este protejată juridic prin recunoașterea „drepturilor conexe”.

În al optulea rând, *in terminis*, este instituită și condiția ca opera să fie „publicată” sau „pusă la dispoziția publicului în mod legal”. Facem precizarea că „publicarea” este o modalitate de aducere a operelor scrise la cunoștință publică. În schimb, așa-zisa „punere la dispoziția publicului” este, în realitate, o modalitate de „comunicarea publică” a operei, așa cum aceasta este definită de art. 20 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 8/1996. Astfel, în temeiul acestuia, „de asemenea, se consideră publică orice comunicare a unei opere, prin mijloace cu fir sau fără fir, realizată prin *punerea la dispoziția publicului*, inclusiv prin internet sau alte rețele

⁷ A se vedea T. Bodoaşcă, L.-I. Tamu, *Dreptul proprietății intelectuale*, ed. a III-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 90 și urm.

de calculatoare, astfel încât oricare dintre membrii publicului să poată avea acces la aceasta din orice loc sau în orice moment ales în mod individual” (s.n.)⁸. Practic, publicarea este doar o modalitate a comunicării publice. Deci, în cazul acestei condiții, inadmisibil, particularul este pus în același plan cu generalul.

În al nouălea rând, firesc, comunicarea publică a operei se traduce în aducerea suportului ei material la cunoștință publică.

Față de aceste observații, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, în contextul art. 35¹ din Legea nr. 8/1996, să definească distinct „opera” și „alt obiect protejat” și să elimine din conținutul alin. (3) lit. a) aspectele care, în practică, pot genera interpretări diverse.

Astfel, „opera” ar putea fi definită ca fiind „o creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, exprimată în formă scrisă, indiferent de suport, și pusă la dispoziția publicului în mod legal”. În schimb, „alt obiect protejat” ar trebui definit în sensul că „este suportul material în care este fixată o creație intelectuală generatoare de drepturi de autor sau de drepturi conexe”.

1.4. *Exemplar în format accesibil*. Potrivit art. 35¹ alin. (3) lit. b) din Legea nr. 8/1996, „exemplar în format accesibil înseamnă un exemplar al unei opere sau al unui alt obiect protejat, care este realizat într-un mod sau o formă alternativă și care îi permite persoanei beneficiare să aibă acces la opere sau alte obiecte protejate, inclusiv acces în condiții la fel de viabile și confortabile ca cele de care se bucură o persoană care nu suferă de niciuna dintre deficiențele sau de niciunul dintre handicapurile prevăzute la alin. (2)”. Acest text reproduce dispozițiile art. 3 pct. 3 din Directivă. De fapt, singura deosebire constă în faptul că textul din Legea nr. 8/1996 face trimitere la „alin. (2)”, iar cel din Directivă la „punctul 2”.

În legătură cu acest text, găsim de cuviință să facem observațiile care urmează.

În primul rând, potrivit textului legal, în esență, „exemplarul în format accesibil” este „un exemplar”, realizat astfel încât permite „accesul” la el al unei persoane beneficiare. Altfel spus, această expresie este definită prin sine. În realitate, exemplarul este în format accesibil dacă este realizat astfel încât să poată fi citit de o persoană beneficiară.

În al doilea rând, exemplarul în format accesibil nu este al „operei”, așa cum greșit s-a exprimat legiuitorul, ci al suportului material în care este fixată opera. Într-adevăr, opera, ca atare, este unicat. În schimb, suportul material al acesteia poate fi realizat într-un singur exemplar sau în mai multe exemplare, inclusiv în unul „în format accesibil”.

În al treilea rând, cerința ca accesul să fie în „condiții la fel de viabile și confortabile” este inutilă, din moment ce comparația este făcută cu o „persoană care nu suferă de niciuna dintre deficiențele sau de niciunul dintre handicapurile prevăzute la alin. (2)”.

⁸ *Idem*, p. 41 și urm.

În al patrulea rând, și pe cale de consecință, contrar referirii generice la „acces”, exemplarul în format accesibil ar trebui să permită persoanei beneficiare să-l citească. Această cerință rezultă tocmai din deficiențele vizuale de care suferă o asemenea persoană.

În al cincilea rând, reiterăm că termenii „deficiență” și „handicap” sunt sinonimi, așa că este suficientă utilizarea doar a unuia dintre ei în construcția normei analizate.

Față de aceste observații, considerăm că, *de lege ferenda*, dispozițiile art. 35¹ alin. (3) lit. b) din Legea nr. 8/1996 ar trebui reformulate, în sensul că „exemplar în format accesibil este acel exemplar al suportului material al unei opere sau al unei creații intelectuale generatoare de drepturi conexe, realizat astfel încât să permită unei persoane beneficiare să-l citească în aceleași condiții cu o persoană care nu suferă de niciunul dintre handicapurile prevăzute la alin. (2)”.

1.5. *Entitate autorizată.* Potrivit art. 35¹ alin. (3) lit. c), „entitate autorizată înseamnă o entitate care este autorizată sau recunoscută de un stat membru în vederea furnizării, fără scop lucrativ, către persoane beneficiare, de servicii de educație, formare pedagogică, citire adaptativă sau acces la informații, incluzând și instituțiile publice sau organizațiile fără scop lucrativ, care oferă aceleași servicii persoanelor beneficiare ca una dintre activitățile lor de bază sau dintre obligațiile lor instituționale, sau ca parte a misiunilor acestora de interes public” (teza I). „În scopul luării în evidență, entitățile autorizate au obligația să notifice Oficiul Român pentru Drepturile de Autor, care urmează să comunice informațiile către punctul central de acces al Uniunii Europene și către punctul de acces la informații instituit de Biroul Internațional al Organizației Mondiale pentru Proprietate Intelectuală” (teza a II-a).

Deci, potrivit textului reprodus, „entitatea” este „o entitate”. Practic, această noțiune juridică este definită prin sine. Cel mai probabil, în condițiile acestui text, așa-zisa „entitate”⁹ este o persoană juridică care îndeplinește condițiile prevăzute de art. 35¹ alin. (3) lit. c) din Legea nr. 8/1996. Susține această concluzie faptul că art. 35² alin. (2) se referă la „sediul entității autorizate”. Evident, potrivit Codului civil, persoanele juridice sunt localizate prin sediu (art. 227 și urm.), iar persoanele fizice prin domiciliu (art. 86 și urm.).

Prima condiție este ca entitatea să fie „autorizată sau recunoscută de un stat membru” al Uniunii Europene. Altfel spus, acestea, indiferent de cetățenie, respectiv naționalitate, au fost autorizate anterior sau li s-a recunoscut de către un stat membru dreptul de a furniza servicii dintre cele prevăzute de textul analizat. Sunt incluse în categoria „entităților autorizate” instituțiile publice și organizațiile fără scop lucrativ.

⁹ În vorbirea curentă din limba română modernă, termenul „entitate” are înțelesul de „conținut de sine stătător” sau „existență determinată” (în acest sens, a se vedea *Dex*, p. 342).

A *doua condiție* este ca „serviciile furnizate de entitate să fie fără scop lucrativ”. Într-adevăr, din economia textului, rezultă fără echivoc că nu entitatea, ca atare, trebuie să fie fără scop lucrativ, ci serviciile furnizate de ea. Cu toate că nu suntem convinși că aceasta a fost intenția reală a legiuitorului, după modul în care este formulat textul, o altă interpretare este exclusă. Practic, este posibil ca, spre exemplu, o persoană juridică cu scop lucrativ, să furnizeze asemenea servicii în mod gratuit, adică fără să urmărească obținerea de profit. Sub aspectul pus în discuție, semnalăm existența unei necorelări între „entitățile autorizate”, în general, și „organizații”. Astfel, în timp ce în cazul entităților autorizate este pusă condiția ca serviciile furnizate de ele să fie fără scop lucrativ, în cazul organizațiilor condiția le privește chiar pe ele, ca atare. Evident, pentru identitate de rațiune, se impune aceeași condiție în cazul tuturor categoriilor de entități autorizate.

A *treia condiție* este ca serviciile să fie furnizate exclusiv către „persoane beneficiare”, așa cum acestea sunt definite de art. 35¹ alin. (2).

A *patra condiție* se referă la servicii. În concret, acestea sunt următoarele: educație; formare pedagogică; citire adaptativă¹⁰; acces la informații. După modul în care este redactat textul, desprindem concluzia că enumerarea acestor servicii este limitativă. Cu toate acestea, pentru incidența dispozițiilor art. 35¹ alin. (3) lit. c) este suficient ca entitatea autorizată să furnizeze doar unul sau unele dintre serviciile prevăzute de acestea. De asemenea, pentru entitatea în cauză, aceste servicii trebuie să constituie una din „activitățile lor de bază” sau una „dintre obligațiile lor instituționale” ori o „parte a misiunilor lor de interes public”.

A *cincea condiție* impune entităților autorizate obligația de a notifica Oficiului Român pentru Drepturile de Autor despre existența lor și a serviciilor furnizate. Notificarea se face în scopul luării în evidență de către Oficiul Român pentru Drepturile de Autor a serviciilor furnizate de entitățile autorizate și pentru comunicarea lor către punctul Internațional al Organizației Mondiale pentru Proprietate Intelectuală¹¹.

2. Condițiile pentru realizarea și utilizarea unui exemplar în format accesibil.

2.1. *Preliminarii.* Art. 35¹ alin. (1) stabilește condițiile în care sunt permise, fără consimțământul titularului de drepturi unele activități în legătură cu o operă sau alt obiect protejat și în care poate fi realizat un exemplar în format accesibil. În concret, în temeiul acestuia, „sunt permise, fără consimțământul titularului

¹⁰ Termenul „adaptativ” are înțelesul de ceva care se poate adapta (în acest sens, a se vedea adresa web: <https://dexonline.ro/definitie/adaptativ>).

¹¹ Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (conform denumirii originale din engleză, The World Intellectual Property Organization sau WIPO) este una din agențiile specializate ale Națiunilor Unite. WIPO a fost creată în anul 1967 cu scopul declarat de a încuraja activitatea creatoare și promovarea proprietății intelectuale oriunde în lume. WIPO are 183 de state membre și administrează 23 de tratate internaționale. WIPO are sediul mondial în Geneva, Elveția (în acest sens, a se vedea adresa web: https://ro.wikipedia.org/wiki/Organiza%C8%9Bia_Mondial%C4%83_a_Propriet%C4%83_%C8%9Bii_Intelectuale).

oricărui drept de autor sau al oricărui drept conex și fără plata vreunei remunerații, reproducerea, distribuirea, comunicarea către public, punerea la dispoziția publicului, radiodifuzarea, închirierea și împrumutul unei opere sau altui obiect protejat, cu condiția ca acestea să nu contravină exploatării normale a operei și să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularii drepturilor...”. Textul reprodus este echivalentul dispozițiilor art. 3 alin. (1) din Directivă. Oricum, și acest text, ne prilejuiește unele observații particulare.

În primul rând, activitățile permise fără consimțământul titularului oricărui drept de autor sau al oricărui drept conex și fără plata vreunei remunerații, sunt enumerate limitativ. În concret, aceste activități sunt: „reproducerea”, „distribuirea”, „comunicarea către public”, „punerea la dispoziția publicului”, „radiodifuzarea”, „închirierea”, „împrumutul”. Drept urmare, pentru ca și alte asemenea activități să fie permise fără consimțământul titularului de drepturi, este necesar un text de lege expres.

În al doilea rând, inexplicabil, textul se referă exclusiv la „*titularul oricărui drept de autor sau al oricărui drept conex*” (s.n.), cu toate că Legea nr. 8/1996 face distincție între „autor” și „titularul de drepturi”¹². Evident, cu atât mai mult, textul analizat este incident în cazul autorului unei opere sau al unei creații intelectuale generatoare de drepturi conexe.

În al treilea rând, activitățile enumerate de textul analizat privesc „opera” sau „alt obiect protejat”. În realitate, în cazul operei, aceste activități sunt „drepturi patrimoniale de autor subsecvente dreptului de utilizare a operei” prevăzute de art. 13 din Legea nr. 8/1996, în ordine, la lit. a), b), d), e), f) și g)¹³. În cazul creațiilor generatoare de drepturi conexe, drepturile subsecvente dreptului artistului interpret sau executant de a utiliza propriile interpretări ori execuții sunt prevăzute de art. 98 alin. (1) lit. b), c), g), i), d) și e)¹⁴. În cazul producătorului de înregistrări sonore, aceste drepturi sunt prevăzute de art. 106 alin. (1) lit. a), b), f), g), c) și d) din Legea nr. 8/1996. În fine, în același sens sunt dispozițiile art. 110 și ale art. 129 din Legea nr. 8/1996, pentru drepturile subsecvente dreptului exclusiv al producătorului de înregistrări audiovizuale, respectiv ale organismelor de radiodifuziune și de televiziune de a autoriza sau interzice diverse utilizări ale propriilor înregistrări audiovizuale, respectiv ale propriilor emisiuni și servicii de programe.

În al patrulea rând, în temeiul art. 35¹ alin. (4), „în vederea realizării unui exemplar în format accesibil în conformitate cu prevederile alin. (1) sunt exceptate de la dreptul de reproducere”: „orice acte necesare pentru a modifica,

¹² A se vedea art. 3 alin. (1), respectiv alin. (4) din Legea nr. 8/1996.

¹³ În legătură cu drepturile subsecvente dreptului de utilizare a operei, a se vedea T. Bodoaşcă, L.-I. Tarnu, *op. cit.*, p. 47 și urm.

¹⁴ Semnalăm că art. 35¹ alin. (1) din Legea nr. 8/1996 a omis să evoce și „fixarea interpretării sau a execuției” artistului interpret sau executant, prevăzută de art. 98 alin. (1) lit. a), cu toate că unele drepturi subsecvente utilizării interpretărilor sau execuțiilor sunt de neconceput fără fixarea lor prealabilă. În acest sens, sunt drepturile subsecvente prevăzute de art. 98 alin. (1) lit. b), c), d), e), f), h), i) și j).

a converti sau a adapta o operă sau alt obiect protejat prin drept de autor sau drepturi conexe” [lit. a)]; „furnizarea mijloacelor necesare pentru a parcurge informațiile într-un exemplar în format accesibil” [lit. b)]; „modificările care ar putea fi necesare atunci când formatul unei opere sau al unui alt obiect protejat este deja accesibil pentru anumite persoane beneficiare, în timp ce ar putea să nu fie accesibil pentru alte persoane beneficiare, din cauza diferitelor deficiențe sau handicapuri sau a diferitelor grade ale respectivelor deficiențe sau handicapuri” [lit. c)].

În al cincilea rând, „utilizările prevăzute la alin. (1) trebuie să asigure și să respecte integritatea opereii sau a obiectelor protejate prin drept de autor sau prin drepturi conexe, ținând seama în mod corespunzător de modificările necesare pentru ca opera sau alt obiect al protecției să devină utilizabile în formatul accesibil”, conform art. 35¹ alin. (6).

În al șaselea rând, față de cele prezentate, desprindem concluzia că, în pofida referirii textului analizat la „oricare drept de autor” și „oricare drept conex”, enumerarea vizează doar drepturi patrimoniale de autor sau conexe.

În al șaptelea rând, utilizarea drepturilor patrimoniale enumerate de textul de lege sunt permise fără consimțământul autorului sau titularului de drepturi și fără plata unei remunerații cu condiția de a nu contraveni exploatării normale a opereii. Surprinzător, legiuitorul a omis să se refere și la creațiile generatoare de drepturi conexe.

În al optulea rând, utilizarea drepturilor respective nu trebuie să-l prejudicieze pe autor sau titularul de drepturi. Din moment ce textul se referă la prejudiciere fără să facă distincție în raport cu natura ei, aceasta poate fi morală sau/și patrimonială.

Față de aceste observații considerăm util ca, *de lege ferenda*, ipoteza art. 35¹ alin. (1) să fie reformulată, în sensul că „sunt permise, fără consimțământul autorului sau titularului drepturilor patrimoniale de autor ori conexe și fără plata vreunei remunerații, reproducerea, distribuirea, comunicarea către public, punerea la dispoziția publicului, radiodifuzarea, închirierea și împrumutul unei opere sau a altui obiect protejat, cu condiția ca acestea să nu contravină exploatării normale a opereii sau a creației intelectuale producătoare de drepturi conexe și să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularul de drepturi, în scopul...”.

2.2. Scopurile în care pot fi utilizate drepturile prevăzute de art. 35¹ alin. (1). *Primul scop*, prevăzut la lit. a), este al „realizării, de către o persoană beneficiară sau o persoană care acționează în numele acesteia, a unui exemplar în format accesibil al unei opere sau al unui alt obiect protejat prin drept de autor sau drepturi conexe, la care persoana beneficiară are acces în mod legal, pentru uzul exclusiv al persoanei beneficiare”.

Al doilea scop, prevăzut la lit. b), este al „realizării, de către o entitate autorizată, a unui exemplar în format accesibil al unei opere sau al unui alt obiect protejat prin drept de autor sau drepturi conexe, la care persoana beneficiară are acces în mod legal sau comunicarea publică, punerea la dispoziție, distribuirea sau împrumutul, fără scop lucrativ, al unui exemplar în format accesibil către o

persoană beneficiară sau o altă entitate autorizată în scopul utilizării exclusive de către o persoană beneficiară”.

Comparând textele legale reproduse, observăm că dispozițiile de la lit. b) au preluat, practic, prevederile de la lit. a), la care au adăugat „comunicarea publică, punerea la dispoziție, distribuirea sau împrumutul, fără scop lucrativ, al unui exemplar în format accesibil către o persoană beneficiară sau o altă entitate autorizată în scopul utilizării exclusive de către o persoană beneficiară”. Pentru evitarea repetării, aceste texte ar putea fi concentrate în unul singur, construit pe dispozițiile modificate ale celor de la lit. b). Oricum, referirea la „comunicarea publică, punerea la dispoziție, distribuirea și împrumutul” este inutilă, întrucât aceste drepturi patrimoniale se regăsesc în ipoteza art. 35¹ alin. (1). Tot la fel de inutilă este și precizarea referitoare la „lipsa scopului lucrativ”. Într-adevăr, acest aspect este prevăzut de art. 35¹ alin. (3) lit. c) pentru orice entitate autorizată.

Deci, propunem următorul scop unic: „realizării, de către o persoană beneficiară sau o persoană care acționează în numele acesteia ori de către o entitate autorizată, a unui exemplar în format accesibil al unei opere sau al unui alt obiect protejat prin drept de autor sau drepturi conexe, la care să aibă acces, în mod legal, exclusiv pentru uzul său personal o persoana beneficiară”.

2.3. Obligații ce revin entităților autorizate. Potrivit art. 35² alin. (1) din Legea nr. 8/1996, „entitățile autorizate care desfășoară activitatea prevăzută la art. 25¹ alin. (1) lit. b) au obligația stabilirii și respectării unor proceduri clare și transparente cu ocazia îndeplinirii următoarelor obligații”: „distribuie, comunică și pun la dispoziție exemplare în format accesibil numai către persoanele beneficiare sau alte entități autorizate” [lit. a)]; „adoptă măsurile corespunzătoare pentru a descuraja reproducerea, distribuția, comunicarea către public sau punerea la dispoziția publicului în mod neautorizat a exemplarelor în format accesibil” [lit. b)]; „dă dovadă de grija cuvenită atunci când tratează operele sau alte obiecte protejate, precum și exemplarele în format accesibil ale acestora și ține evidența acestor operațiuni” [lit. c)]; publică și actualizează, pe site-ul propriu, dacă este cazul, sau prin intermediul altor canale online sau offline, informații cu privire la modul în care își respectă obligațiile prevăzute la lit. a)-c)” [lit. d)]; „respectă dispozițiile legale cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal ale persoanelor beneficiare” [lit. e)].

Dispozițiile art. 35² alin. (1) din Legea nr. 8/1996, cu excepția obligației prevăzute la lit. e), reproduc prevederile art. 5 alin. (1) din Directivă.

Fără să intrăm în detalii, considerăm că primele patru obligații ce revin entităților autorizate au ca finalitate excluderea posibilității accesului sau traficării exemplarelor în format electronic în beneficiul altor persoane decât cele care îndeplinesc condițiile legale pentru a fi considerate „persoane beneficiare” și de a nu aduce atingere integrității operei sau creațiilor intelectuale generatoare de drepturi conexe cu ocazia prelucrării acestora în vederea realizării formatului accesibil.

Pe de altă parte, în temeiul art. 35² alin. (2) din Legea nr. 8/1996, „orice persoană beneficiară sau entitate autorizată, din România sau din alt stat